BASILE C. LIVIANU

GENERAL
CONSTANTIN HIERESCU-NĂSTUREL

EPISOD
DIN
DOMNIA LUI CUZA-VODA

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

BUCURESCI

TIPOGRAFIA DIARULUI „VOINȚA NAȚIONALĂ“

1899.

www.digibuc.ro

DOCTORIA SUFLETULUI
J. POPESCU BĂJENARU
AUTOR Basile Boiangiu
VOL General C-tin Hierescu Năsturel
No. 2151 ANUL 1899
- MUNICIPIULUI -
BUCUREȘTI

Intre persónele de distincțiune, bine vĕdute de către Cuza-Vodă, era și bătrânul General Constantin Hierescu Năsturel, pentru care Domnitorul avea multă stimă și o afecțiune deosebită. De și de o inteligență, nu cu mult superióră celeĭ comune, bătrânul General, era totuși, o bogată comóră de neprețuite daruri sufletescĭ: avea o inimă ca de înger; o modestie ca de fată mare; o sinceritate fără asemĕnare și o manieră dulce, nobilă, atrăgătóre și fórte îndatoritóre. In vêrstă de șéptedecĭ de anĭ, aprópe, povara lor nu-l încovoiase; se ținea încă drept, și alb ca fuiorul, generalul era încă frumos și simpatic la vedere. Umbla fórte simplu îmbrăcat; de obicĭnuit în haine negre, dar tot-d'a-una fórte curat, așa în cât, rare orĭ, ar fi putut scăpa cuĭ-va neobservată, scrupulósa luĭ curățenie. Urmaș al uneĭ marĭ și istorice familiĭ de boerĭ, dintre cele maĭ vechĭ ale țĕreĭ Românescĭ, care a dat armateĭ nóstre ostașĭ vitejĭ, încă de pe timpul lui Mihaĭ-Bravul, Generalul Herescu locuia singur—după ce vĕduvise—în casele sale din strada Academieĭ, în care a fost instalat, după mórtea sa, restaurantul luĭ Stavri și carĭ sunt astă-dĭ proprietatea și sediul Societățeĭ germane Bucarester-Deutsche-Liedertafe.

Generalul ducea o viață liniscită, cumpătată și cât se póte de regulată. La intrarea caseĭ, în partea din drépta, avea o mică cameră, pe care o transformase într'un fel de paraclis și în care își

www.digibuc.ro

facea regulat închinăciunea, diminéța și séra, fără ca să-l fi putut cine-va întrerupe de la îndeplinirea acestei datorii, pentru ori-ce s'ar fi întêmplat. Slugile, îmbatrânite tóte în serviciul curței luĭ, își comunicau reciproc prin semne, una alteia, că boerul își face rugăciunea și umblau, numai în vîrful degetelor, ca să nu care cum-va să facă cel mai mic sgomot. Era, într'adever, uu bătrân evlavios, convins însă de ideile lui religióse, de și evlavia lui mergea, în unele privințe, până chiar la bigotism. Sâmbătă séra, după ce preotul termina serviciul paraclisului—serviciu pe care 'l oficia regulat în tóte Sâmbetele, la tóca popei—se cobora singur în curte, saŭ trimetea pe intendentul seŭ, vătaful de curte cum se dicea pe atunci, ca să distribuiască ajutórele, după o veche listă, invalidilor și invalidelor, cărora le fixase o sumă determinată, pentru durata de o săptemână. In tóte camerile avea icóne scumpe, îmbrăcate în argint, suflate cu aur și unele chiar cu coróne de aur și cu pietre prețióse. Candelele care ardeaŭ d'înaintea lor, erau cu multă luare aminte supraveghiate, ca nu cum-va să se stingă vr'una, și vedênd'o, să se supere boerul. Tóte slugile îl ascultau cu multă smerenie; îl serveaŭ cu devotament și aveau mare grije, ca să nu-l nemulțuméscă prin vr'o greșélă. Bătrânul general, era îngrijit de slugile sale cu aceiași dragoste, pe care o manifestă o mumă în îngrijirea primului eĭ născut, lucru care astă-dĭ fórte rar se maĭ întêmplă.

De și păția regulat, ca bun creștin, maĭ tóte posturile, masa Generalului era tot-d'a-una îmbelșugată în mâncărĭ alese, așa că ar fi putut prânzi la dênsul, orĭ când și pe neașteptate, șépte, opt și chiar până la dece persóne. El era însă fórte cumpătat: mânca numaĭ lucrurĭ hrănitóre și ușóre, ca să nu-și încarce nicĭ odată stomacul. Ómeniĭ curțiĭ, până chiar la cel de pe urmă, trebuia să se împărtășéscă, saŭ cel puțin să guste, din tot ce se servia la masa boeréscă, căcĭ așa apucase

www.digibuc.ro

şi dênsul de la părinţii luĭ. In timpul ḑileĭ, când timpul era frumos, se ducea după micĭ afacerĭ; făcea visite prietenilor şi cunoscuţilor, sau târguia fel de fel de lucrurĭ, pe carĭ le da apoĭ dar, mai ales copiilor, pe carĭ îĭ iubea fórte mult. Când vremea era urîtă, nu eşia de fel din casă; îşĭ petrecea timpul cu citirea scrierilor literare şi mai cu sémă a operilor istorice, de carĭ avea o bogată biblioteca şi carĭ îĭ plăceau mai mult de cât orice altă lectură. Séra, pe timp frumos, se ducea regulat în tóte ḑilele la şosea, dar iarna mai rar. Trăsura deschisa dar cu uşĭ, aşeḑată pe arcurĭ înalte şi avênd desenat pe ambele uşĭ, blasonul familiĭ, era de modă veche, dar strălucea de curăţenie. Caiĭ marĭ şi graşĭ, negri ca pana corbuluĭ şi fórte bine îngrijiţĭ, nu eşiaŭ nicĭ odată din trepejor, fiind-că erau ajunşĭ şi dênşiĭ în adâncĭ bătrânţe. Visitiul albit de numerul anilor, ca şi valetul coleliu de lângă dênsul, ambiĭ în livreaua curţeĭ Heresculuĭ, armonisau de minune cu stăpânul, cu trăsura şi cu caiĭ.

Generalul îşĭ impusese ca o datorie imperiósă, pe care o îndeplinea cu religiositate, ca să visiteze pe Măria Sa Vodă cel puţin odată pe fie-care săptemână. Pentru acésta nu avea nevoe ca să céră de maĭ înainte audienţă, avênd intrarea liberă în palat. Vodă îl primea cu multă bunăvoinţă; îl trata cu familiaritate şi chiar cu prietenie, şi une-orĭ, când nu-l reclamaŭ ocupaţiunile domniĭ, îl ţinea de vorbă, câte doue şi chiar câte treĭ ceasurĭ. De almintrelea, Generalul era fórte îndemânatec, în găsirea subiectelor de vorbă şi ştia mulţime de istoriĭ şi anecdote, mai ales privitóre la curţile împărătescĭ ale Rusieĭ, unde îşĭ petrecuse o bună parte a tinereţeĭ, ale Austrieĭ şi ale Turcieĭ, pe care le expunea cu rost, în mod firesc şi fórte atrăgetor. In atitudinea, în graiul şi în gesturile Generaluluĭ, nu era nimic de afectat, aşa că nicĭ odată convorbirea lui, nu putea să oboséscă pe cine-va.

www.digibuc.ro

Vodă îl stima şi îl iubea cu deosebire, pentru alesele luĭ însuşiri morale.

Odată, când era aprópe ca să iasă de la Vodă, Domnitorul îl opri şi cu un glas óre-cum mâhnit îi ḑise :

— Ascultă-me Generale! de când me găsesc pe tronul ţerei, n'a remas un prieten sau un cunoscut, care se nu fi venit, ca să me roage pentru vr'un serviciu, pentru vr'o favoare, ba încă unii au mers atât de departe cu stăruinţele lor, că mi-au devenit uricioşi. Am observat însă că numai D-ta şi cu Kostache Negri, nu mi-aţi cerut nimic până în momentul de faţă. Cum să-mi explic óre, acéstă neînţelésă reservă din parte-ve, faţă de Mine ?

— Mulţumesc cu multă recunoscinţă, Măriĭ-Vóstre respunse Generalul, pentru interesul ce bine-voiţi a-mi arăta, dar n'am întâmpinat încă, nici o nevoe, care să mă siléscă, a supăra pe Măria-Vóstă cu rugăciunile mele. Când s'o întâmpla ca să mă calce pacatul, sa daŭ şi eu de vr'un pocinog, de care nădăjduesc, că Bunul Dumneḑeu să mă scutéscă, atunci voi veni ca să cad la piciérele Măriei Vóstre şi să O rog ca să mă scape.

— Dar bine Generale—întrebă Vodă—D-ta n'aĭ nepoţi, n'aĭ rude, n'aĭ prieteni, care să vi să fi plâns de vre-o nedreptaţire, de vre-o năpăsuială saŭ carĭ să doréscă de a intra şi eĭ în vre-o slujbă, sau să fie înaintaţi din slujbele în carĭ se găsesc ?

— Ba nu sunt vrednic să mulţumerc Bunuluĭ Dumneḑeŭ, Măria Ta, că s'a îndurat a nu mă lăsa cuc pe pământ; că mi-a dăruit şi nepoţĭ, şi nepóte, şi alte rude maĭ departe, de a cărora purtare nu pot să mă plâng. fiind că sunt fórte mulţumit. Dacă vre-unul însă ar dori, ca să intre în vre-o slujbă, saŭ să fie înaintat în rang, n'are de cât să se siléscă, ca priu hărnicia lui, să dobândéscă cea ce doresce, căcĭ eŭ nu-mĭ puĭ obrazul pentru dânşi la Măria Vóstră, de fricâ, ca să nu daŭ apoĭ de ruşine.

— Dar cum vine tótă lumea Generale, ca să se

www.digibuc.ro

róge de mine, fie-care pentru némurile lor, ba încă şi pentru streini şi numai D-ta nu te intereseză de némurile d-tale pentru a stărui, sau pentru a pune o vorba buna pentru dânsele la Mine?

— Ma intereseș Măria Ta, şi asigur pe Maria-Vóstră, ca ma intereseș fórte mult şi le ajut, pre cât îmi stă prin putinţă şi cu sfatul, şi cu alt-fel de înlesniri. Nu le pot da, Măria Ta şi hărnicia; şi daca nu o fi având'o — lucru pe care nu'l cunosc — socotesc necuviincios pentru mine, ca să să stărui să li se dea, tocmai cea ce nu li se cuvine, şi cea ce de alt-fel, nici dânsele nu cer.

Vodă îl privi. mişcat óre cum, şi manifestând prin privire un sentiment de admiraţiune, ţise Generalului ţâmbind:

— Dar n'are óre să se găséscă, nicĭ odată, vre-o pricină care să te siléscă Generale, de-a recurge la serviciu meu?

— Când s'o ivi vre-o asemenea împrejurare, Măria Ta, voiu lua îndrăsnéla, ca sa alerg la Măria Vóstră şi să o supăr cu rugăciunile mele.

Din ţiua acea mai n'a trecut o întâlnire, în care Cuza-Vodă să nu fi întrebat, ţâmbind, pe Generalul Ilerescu, dacă n'a venit încă vremea, ca să-i céră vre-un serviciŭ, la care Generalul îĭ răspundea, în tot-de-a-una, fórte umilit:

— Incă nu, Măria Ta.

II

Intr'o diminéţă Cuza-Vodă, îmbrăcat civil, eşi pe jos din palat. ca să facă o excursiune prin grădina Cişmigiului. Era într'o frumósă ţi din luna lui Maiu. La colţul palatului domnesc, despre partea bisericei Creţulescu, staţiona de mai bine de două-ţecĭ şi patru de ore, un soldat din batalionul Pompierilor, înalt, bine făcut şi purtând ţinuta de serviciu. După aer părea abătut, îngrijat, nerăbdător. El văţu pe domnitor, când a eşit din

www.digibuc.ro

curtea Palatului şi-şi lua o atitudine de front. Când Vodă se apropie, la câţi-va paşi de dânsul, soldatul salută în chip regulamentar. Vodă, îl fixă cu atenţiune şi-i mulţumi dâmbind, parcă ar fi dis în sine: ce soldat deştept, m'a cunoscut şi în haine civile.

Vodă apucă din colţ la drépta, pe strada ce merge la vale; tăiă strada Ştirbeiŭ-Voda, astă-di Câmpinénu şi urmând strada Sf. Ionică eşi la intrarea Cişmegiului, numită intrarea Rosetti; de aci se îndréptă către podul după lac, ce vine tocmaĭ cam în centrul grădinei. Pe acel pod se găsea o mulţime de copii. carĭ se distrau, asvârlind peştişorilor din lac, fîrmiturĭ de pâine sau de covrigĭ. Vodă, pe care nicĭ unul nu-l cunoscuse, se opri tocmai la jumătatea podului, ca să privéscă puţin la jocul acelor copiĭ, ce făceaŭ un sgomot asurditor. Când vroi să plece, după vre-o două minute, îşĭ asvârli cu îngrijire privirile de jur împrejur şi dări, în distanţă numaĭ ca la cincizecĭ de paşĭ, pe Pompierul care îl salutase în colţul palatului şi care a stat pe loc, de îndată ce a văḑut pe Vodu că se opreşte la jumătatea podului. Bănuindu-se urmărit, fel de fel de gânduri îĭ veniră în minte şi 'ı turburaŭ linişlea, fiind-că nu-şĭ putea da séma, ca cine să fi avut interes să pue pe acel soldat să îl urmăréscă şi în ce scop. Luând-o la stânga, ca să ocoléscă movila mare, îşi asvârli ochiĭ către pod şi văḑu pe soldat, venind după dânsul menţiindu-se la aceeaşĭ distanţă. Ocoli o dată grădina Cişmegiuluĭ, o ocoli a doua óră şi soldatul nu l'a părăsit. Vodă se aşeḑă după aceea pe o bancă, în dreptul grădinei D-luĭ Creţulescu şi de acolo investigă în mod furtiv mişcările Soldatului, care se oprise şi dânsul, lângă o podişcă ce era aprópe de locul pe care s'a construit, acum câţi-va anĭ, expoşiţiunea cooperatorilor romănĭ. Când plecă Vodă de-acolo, porni şi Soldatul după dânsul şi la urmărit, ţiindu-se în aceea-şĭ depărtare, până în Calea Victorieĭ pe atuncĭ podul Mogoşóieĭ. Ajuns în Calea

www.digibuc.ro

Victoriei, Vodă, în loc să o ia la stânga spre palat, apucă din potriva, la drépta, şi facând câţi-va paşi mai înainte, se opri la feréstra magazinului D-ei Jobin, încasele bisericei Creţulescu, prefăcându-se ca se uită la obiectele expuse în vitrina. Soldatul, cum văḑu ca Vodă a apucat la drépta, se temu ca să nu-i piarḑă urma în amestecul de lume şi o rupse de-a fuga, ca să îl ajungă şi să îl urmăréscă mai de aprópe.

Abia o lua şi dânsul, la dreapta de la colţ, când Vodă, întorcându-se repede în loc şi surprinḑându-l, îl întrebă cu o voce restita :

— Ce vrei ? pentru ce te ţii după mine ?

— Trăiţi Măria Vóstră, me omóra, răspunse soldatul aprópe sufocat.

— Cine te omóră ?

— Trăiţi Măria Vóstră, me omóră d-l căpitan.

Soldatul, abea mai putuse articula aceste cuvinte; îngalbenise ca ceara de lumânare şi tremura ca un bolnav sguduit de friguri. Vodă vḑându-l atât de intimidat şi sciind acum, că are de a-face cu plângerea unui soldat, iar nu cu o uneltire de spionagiu, ḑise soldatului cu un glas linistit :

— Vino după mine, băete !

Ajuns în antreul palatului, unde se găsea şi aghiotantul domnesc Majorul V, Vodă făcu semn soldatului, care se oprise la uşe, ca să se apropie şi-l întrebă cu o vorbă fórte blândă :

— De câtă vreme eşti înrolat în armată ?

— Trăiţi Măria Vóstră, de trei ani împliniţi.

Vodă remase puţin pe gânduri, apoi clătinând uşor capul, continuă cu aceiaşi blândeţe :

— Spune-mi acum, pentru ce te plângi, că te omóră Căpitanul ; ce ai făcut ? Vorbeşte fără sfială, băete, dar spune tot adeverul.

Soldatul, încurajat de blândeţea Domnitorului, vorbi mai cu înlesnire :

— Trăiţi Măria Vóstră, aprópe de septămâna mare de lângă Pasce, mi-am cerut voe de la d-l Căpitan, ca să me lase să me duc acasă, în ţinutul

www.digibuc.ro

Bacăului, ca să-mi mai ved părinții și surorile, pe care nu-i vedusem de trei ani, de când fusesem luat în miliție. Domnul Căpitan mi-a dat voe pentru o luna. dar când era aprópe ca sa plec, m'a chemat și mi-a dis: ți-am dat voe, pe câte dile ai cerut, dar baga de sémă și sa știi bine, că dacă n'ai veni la termen îndărăt, te omor în bătae. Ai priceput, me întrebă d-l Capitan? Trăiți, am priceput d-le Căpitan. Am plecat; am petrecut sărbătorile în bine cu părinții și cu surorile. La diua plecărei înapoi, tocmai pe când 'mi luam diua bună de la ai mei, bietul tata căzu jos, mort de odată d'a împiciórele. Am vrut sa'l las mort și să plec, înainte chiar de a'l îngropa, ca să fiu la soroc la cazarmă, dar popa, dascălul, primarul notarul și vechilul boeresc, s'au pus pe capul meu să mă oprésca până s'o înmormânta tata, spunându-mi și asigurându-mă, că'mi dau ei acte la mână, ca să nu fiu pedepsit de întârdiere. M'am înduplecat, din păcatele mele, ca un prost ce am fost și cu tóte că am pornit de acolo, de cum am coborât pe tata în grópa, n'am putut ajunge la Bucuceștı de cât abia erı diminéță și voia mi s'a isprăvit de alaltă-erı. Primarul și vechilul boeresc, s'au ținut de vorba, mi-aŭ dat acte la mână, în care se spune cum aŭ mers lucrurile, dar eu n'am îndrăsnit să me duc la companie, că d-nul Căpitan nu vrea să știe de acte. D-l Capitan se ține de vorbă și me omóră în bătae, după cum mi-a spus. Nenorocitul de mine! Tata mort nu înțepenise, era móle de tot, și acésta esto semn reu, că în curând maĭ móre cine-va din némul luĭ și se vede că cel ursit sunt eŭ!

Vodă fu impresionat de audul acestei superstițiunĭ, care contribuise, a mări și maĭ mult frica soldatuluĭ.

— Unde sunt actele, pe care ți-lea dat Primarul?

— Trăiți Măria Vóstră sunt la mine, și trăgând de sub mondir un sul de hârtiĭ, îl dete lui Vodă. In sul era; un bilet din condica de morțĭ a bi-

www.digibuc.ro

sericei, constatator de mórtea tatalui seu; un certificat din partea primarului, prin care se încredinţă, ca talal soldatului a murit d'a împiciórele, rupându-i-se inima de jale, veḑând pe fiul seu ca'l părasește din nou, ca sa se întórcă la miliţie; o dovadă a vechilului boeresc iscalită şi de preot, prin care se spunea mai tot acelaşi lucru.

Voda citi tóte aceste acte, şi după ce se gândi o clipă, ḑise aghiotantului, care era de faţă:

— Faceţi un ordin de la cancelaria Curţei, ca sa nu se aplice nici o pedépsa acestui soldat, pentru ḑilele întârḑiate, peste voe, voia fiindu-i prelungită pâna astă-ḑi, de-a dreptul de mine.

Până să vie aghiotantul cu ordinul, Vodă, întreba pe soldat:

— Ce pedepse ai suferit de când eşti în armată?

— Trăiţi Maria Vóstră, n'am fost nici o dată pedepsit.

— Dar bătae ai mâncat băete?

— Traiţi Măria Vóstră, n'am fost nici odată bătut

— Apoi, dacă n'ai fost nici odată pedepsit, şi dacă n'ai mâncat nici odată bătaie, ce te face ca să-ţi fie frică să te ducĭ la casarmă? De ce te temi atât de mult, să nu te omóre căpitanul în bătae?

Trăiţi Măria Vóstră; Măria Vóstră nu cunóşteţi firea d-lui Căpitan. D-lui, mi-a spus lamurit, că daca oĭ zăbovi peste termen, me omóră în bătae. D-l Căpitan se ţine, tot-d'a-una, de vorbă.

— Der pe cine a maĭ omorât, băete, ca să te omóre şi pe tine?

— Trăiţi Măria Vóstră, până acum n'a omorât pe nimeni, dar pe mulţi ia bătut, de i-a lăsat dór cu sufletul pe buze. Numai mie mĭ-a ḑis, că me omóră şi are să mi se împlinéscă, nenorocitul de mine, cacĭ tata nu înţepenise; era móle când l'am băgat în grópă.

Aghiotantul se întórse cu ordinul. Vodă'l citi tare în auḑul soldatului:

«Din Înalt ordin al Mărieĭ Sale Domnitorului,

www.digibuc.ro

«soldatului A. B. din batalionul de pompieri com-«pania X să nu i se aplice nici o pedépsa pentru «ḑilele ce a întârziat peste voe, voia fiindu-i pre-«lungită până astă-ḑi de către Măria Sa Domni-torul».

Semnat. Aghiotant Domnesc Maior V.

Acest ordin era scris pe hârtie. purtând însem-nele domnescĭ şi maĭ era învestit şi cu pecetea cancelariĭ palatului.

— Ţine, ḑise Vodă, soldatuluĭ, întinḑându-i hâr-tiile şi ordinul domnesc. Dute la casarmă; dă po-runca Căpitanului şi n'are să-ţi facă nimenea nimica.

Soldatul îndoit, întinse mâna şi luă hârtiile, în-făţişând o mină de nesiguranţă şi de neîncredere, apoĭ, aprópe înecat de plâns, ḑise:

— Trăiţi Măria Voastră, tata era móle; me omóră D-l Căpitan, cu toată porunca domnéscă.

Vodă se sculă repede în sus şi cu o voce po-runcitóre, strigă:

— Plécă!

Soldatul plecă şi Vodă se uită lung după el, până eşi, apoĭ întorcându-se către Aghiotant, ḑise:

Acest soldat, de treĭ anĭ în armată, care n'a su-ferit nici o pedépsă, ceea ce dovedesce că este un bun soldat, să nu îndrăsnéscă a se duce la ca-sarmă, fiind-că a întârḑiat o ḑi peste congediŭ, dintr'o pricină bine cuvîntată, trebue să fi veḑut multe grozăvenii, de l'a pătruns frica până în me-duva óselor. Că un bun soldat, de treĭ anĭ în ar-mată, să aibă curagiul, a me pândi, a me urmări şi a mi se plânge Mie direct, că'l omóră Căpita-nul, fără să se adreseze maĭ întâiu la Comandan-tul Corpului, nu mai încape îndoială, că trebue să fie la mijloc lucruri, de carĭ să se îngrozéscă fiinţa omenéscă.

Vodă remase apoĭ absorbit de gânduri. Super-stiţia soldatuluĭ nu-ĭ eşa din minte. Era trist. Ve-ḑându-l cine-va, ar fi ḑis: că sau se căesce de ceva, saŭ se teme de ceva.

www.digibuc.ro

III

Ca la un ceas şi mai bine înainte de asfinţitul sórelui, în aceeaşi qi, trasura domnéscă, în care se gasea Domnitorul şi cu Aghiotantul Domnesc Majorul V. intră, după strada Michaiu Voda, în curtea Poliţii Capitalei unde era şi casarma Batalionului de Pompieri.

Soldatul de gardă, a căruia gheretă era postată tocmai lângă podul, după gârla Dâmboviţei, dădu semnalul de vestire, prescris în asemenea împrejurari.

Oficierul de serviciu eşi într'o clipă, din camera sa, ca să vaqă ce este tocmai în minutul, în care trásura domnésca, se oprise în mijlocul curţii.

Aghiotantul sări imediat jos. Oficierul de serviciu sosi în fuga şi după ce salută pe Domnitor, dupa prescripţiile regulamentare, remase drept şi cu mâna la cap, la câţi-va paşi departe de trăsură.

Vodă îi făcu semn ca să se apropie, şi cu un glas ce părea scos în silă, şi care-i învedera urîta dispositiune, în care se găsea, 'l întrebă :

— Unde este, Domnule Sub-locotenent, soldatul care a venit astăqi, cu porunca de la palat, ca să nu fie pedepsit, pentru că a zăbovit peste congediu ?

— Să trăiţi, Măria Vóstră, respunde Sub-locotenentul, cu o voce alterată şi fórte intimidat ; nu este acilea . . . . . l'am trimes mai adineaurea . . . . . la spital.

La audul acestor cuvinte, rostite încet şi cu pause, Vodă îngalbini, par-că ar fi fost pălit de un fulger ce ia trecut în mare apropiere.

— Pentru ce l'aţi trimis la spital, se grăbi a întreba Vodă, cuprins de o mare nerăbdare.

— Să trăiţi, Măria Vóstră, l'am trimis la spital, fiind-că a fost fórte reu bătut de către D-l Căpitan al Companii M. C., din care pricină l'a găsit epilepsia. Temându-me să nu móră aicea, m'am grabit ca să'l trimit la spital.

www.digibuc.ro

Vodă, nemaĭ putêndu-şi stăpâni superarea şi galben la faţă ca o cliitră, sări impetuos din trăsură şi cu o voce tunătóre strigă de resună curtea poliţieĭ:

— Avea dreptate nenorocitul, să mi se plângă, că'l omóră Căpitanul cu tóta porunca domnéscă!

Şi o să móră, vaĭ de dînsul, dacă nu va fi murit încă; reaua lui prevestire nu l'a înşelat, după cum nu m'a înşelat nici pe mine, bătaia ochiului care 'mi este semn de o mare superare.

— Şi unde este acel D. Capitan, care şi a permis să'mi despreţuiască porunca?

— Să trăiţi, Măria Vóstră, nu este aici; a venit numaĭ de a bătut pe soldat şi apoĭ a plecat; nu sciu unde se va fi dus, nici unde s'ar putea găsi.

Sub-locotenentul de serviciu era atât de intimidat, în cât abia mai putea vorbi. Scia şi dînsul acum, ca şi toţi ómenii din casarmă, cu ce poruncă de la palat venise soldatul bătut şi 'ı era frică, ca nu cum-va să cadă şi dînsul în vre-o respundere, ca unul ce a fost de serviciu.

Vodă observă desconcentrarea Sub-locotenentuluĭ şi luând, forţat, un ton mai blajin îl întrebă:

— Unde, cum şi când a bătut pe soldat?

— Să trăiţi, Măria Voastră. Eram în camera de gardă. Nu sciam că venise vr'un soldat cu porunca de la palat; nu sciam că sergentul aceluĭ soldat, s'a dus la D-l Căpitan, ca să-ı raporteze întórcerea soldatului, după cum i se dase poruncă şi a luat cu dînsul şi porunca de la palat, ca s'o arate D-luĭ Căpitan. Nu sciam nimic.

Pe la treĭ ore, sergentul-major vine şi 'mi raportéză, că un soldat, care a fost crunt bătut de către D-l Căpitan M. C. zace în nesimţire în sala de gimnastică şi póte ca să móră acolo de şi D-l Căpitan aştéptă să'şi vie în fire, ca să'l ia din noŭ la bătae. Alerg pe dată acolo, unde, găsesc pe D-l Căpitan M. C. cu un tesac în mână, pe care 'l ţinea de partea inferióră, despre vêrf şi pe soldat căḑut jos în nesimţire şi cu spumă la gură. Me uit la

www.digibuc.ro

D-l Căpitan şi iau séma că nu se gasea într'o stare normală. Cu capul gol, descheiat la mondir, sudorile 'ı curgeau şiróe pe obrazii aprinşi, ca bujorul, şi respira des din pricina ostenelı.

Fără ca sa mai întreb pe D-l Căpitan, ordon gardeı ca să aducă un pat, să puc pe soldat, şi să'l duca în graba la spital, D-l Căpitan n'a ţis nicı un cuvînt; a asvîrlit tesacul din mână; s'a încheiat la mondir, şi a luat boneta şi a eşit ţicênd: 'ı ajunge pe ţiua de adı. Tocmaı dupa plecarea D-lui Capitan, am aflat şi eu de venirea soldatului cu porunca domnéscă şi de cele întâmplate dupa aceea, pâna ce sergentul-major mi-a raportat ca móre batutul în camera de gimnastică.

Vodă, care ascultase cu atenţiune pe sub-locotenent, remase cufundat pe gânduri. Se vedea bine că în inima sa, se resboesc tot-felul de resentimente. In fine, fara a mai ţice măcar un cuvênt, se sui în trăsură şi făcu semn aghiotantuluï ca să se sue şi dênsul şi porunci visitiului ca să mérgă la palat.

Până la palat, Vodă, în doue rênduri a exclamat, ca vorbind cu sine însuşı: dar dacă móre nenorocitul? Aghiotantul nu îndrăsnia să 'ı adreseze un cuvênt. Nicı o dată, el nu veţuse pe Măria Sa atât de agitat, atât de nervos, atât de abătut. Superarea, dorul de resbunare şi mustrarea cugetului, par-că se întovărăşise a'l chinui mai cumplit. Când trăsura se opri în scara palatuluï, Voda ţise aghiotantuluï:

— Trimete-ţı pe dată la spital, ca să ia informaţiunı despre starea în care se găsesce soldatul şi daţı poruncă să fie de aprópe şi cât se póte de bine îngrijit, spunênd ca mâine am să me duc ca să-l ved. M'aşi fi dus chiar acum, dar 'mı-e frică să nu-l găsesc mort. Vestiţı de asemenea pe generalul Florescu şi pe doctorul Davila ca mâine la şépte ore să se presinte la palat.

Apoı adresându-se visitiului îi ţise: mână la sosea. Trăsura porni în trapătul cel mare; eşi din

www.digibuc.ro

capitală, trecu întâiul şi al doilea ront de la Sosea şi ajunse la podişca de la Bănésa, fără ca Vodă sa fi veḑut pe cine-va, până aci, sau să fi mulţumit vr'uneia din numerósele salutări ce 'ı fusese adresate de către trecătorĭ. Mintea lui, concentrată la vedenia ce 'ı înfăţişase mîna soldatului, când i-a poruncit restit: «plécà» nu se maĭ putea sustrage de la acea priveliște. Din când în când lăsa să-ı scape câte un lung suspin, comprimat multă vreme in pieptul seŭ.

La Bănésa opri trăsura; se ḑete jos şi o porni înainte pe sosea, făcênd semn visitiului ca sa-l urmeze la pas. Merse ast-fel, o oră şi maı bine, fără să fi luat sémă, la praful pe care 'l aridica carele şi trăsurile, ce veneau spre Bucurescı; fără să fi luat sémă că înoptase bine şi persóna sa nu nu maı putea fi în siguranţă. Când se simţi obosit se sui în trăsură şi porunci visitiului să mérgă la palat.

Césurile ereau ḑece trecute, când ajunse la palat şi Vodă încă nu prânḑise. Aghiotantul îl ascepta pe scara palatului, şi cum se dete jos din trăsură, îı raportă, chiar pe treptele scăreĭ, că soldatul 'şı-a venit în simţiri, că dr. Davila luase deja mesurı, pentru îngrijirea luĭ de-aprópe şi că starea lui nu presintă nicı un sintom, care să inspire temerı în privinţa vieţeĭ lui. Vodă, auḑind aceste informaţiunĭ, respiră maı liber, par-că i s'ar fi luat o greutate după piept.

Aghiotantul însoţinu-l urmă: Generalul Florescu şi cu dr. Davila, au venit la palat în lipsa Măriei Vóstre, şi le-am pus în vedere ordinul Marieĭ Vóstre, ca mâine la 7 ore sa se presinte la palat.

— Bine, bine, respunse Domnitorul care 'şĭ redobândise calmul, aflând că soldatul nu este în pericol de mórte.

In fine aghiotantul adăogă:

— D. general Ilierescu Năsturel a venit în lipsa Măriel Vóste şi se găsesce în camera de asceptare.

www.digibuc.ro

Acésta informaţiune produse o buna impresie Domnitorului, care repeta:

— Bine, bine, me duc sa-l ved şi o porni catre camera de asceptare.

IV

Căpitanul M. C. era un om de talie mijlocie, cam de 45 ani, blond, cu trasurile chipului regulate, dar de o înfăţişare comună, de şi era dintr'o familie de trépta mijlocie. Carte multă nu scia şi gradul de căpitan 'l dobândise numaĭ prin curagiul şi abnegaţiunea ce desfăşurase, în stingerea câtor-va incendii mari din capitală. Cei mai mulţĭ dintre camarad̦ii lui şi chiar comandantul batalionuluĭ fusese înrolaţi cu forţa în armată şi au ajuns la gradele ofiţerescĭ, fără a sci de loc carte, numaĭ prin bravura desfăşurată în incendiĭ. Pe atuncĭ, casele, cele maĭ multe, erau învelite cu şiţa şi cu olane; dependinţele făcute de obicĭnuit pe privdóre marĭ, era construite în paiante, sau numaĭ în lemn: apa lipsea de pretutindenĭ, aşa în cât focurile, mai cu sémă pe vînturĭ marĭ, luaŭ proporţiunĭ înspăimântătóre şi se întindeaŭ cu multă celeritate. Corpul pompierilor, fiind însă bine organisat, focurile puteaŭ să fie cu înlesnire localisate şi stinse maĭ mult prin isolare, de cât prin ajutorul apeĭ.

Căpitanul M. C. era însurat şi avea doue fete în vêrstă de măritat. Prin căsătoria contractată, el intrase în relaţiunĭ cu multe familiĭ din trépta de sus a societăţeĭ, ceea-ce i-a înlesnit şi dobêndirea gradului de căpitan, pe care îl avea de maĭ mulţĭ anĭ. Până la dobândirea acestuĭ grad, şi multă vreme mai în urmă, căpitanul nu primise nicĭ o observaţiune din partea nimuluĭ, fiind-că avusese o purtare fórte corectă, şi în serviciŭ şi în societate şi în familie. Tot-d'a-una punctual la serviciu, şĭ îndeplinea serviciul cu o scrupulositate exemplară; în familie purtarea lui nu lăsa nimic de

www.digibuc.ro

dorit; cunoscuţii şi streinii, rămneau la bunul traiu al acestei familii în casa căreia nu s'a auḑit nici o dată cea mai mică cértă. Cuvêntul de adresă al căpitanului, către tótă lumea era *draga*. Nevasta sa şi chiar fetele sale se plângeau rudelor şi prietenilor de prea marea lui bunătate, acuzându-l că nu este în stare nicĭ măcar să mustreze pe o servitóre vinovată. In casarmă el trecea de oficierul cel mai bun de inimă din tot batalionul; era îngăduitor, bun, blând şi milos. Pedepsele disciplinare pe care trebuia să le aplice subalternilor luĭ, le înlocuia în cele mai multe casurĭ, cu poveţe părintescĭ.

Pe drum nu întâlnia un cerşetor, pe care să nu-l miluiască şi la sărbătorile marĭ din familie, ca ḑiua onomastică a fetelor şi a soţieĭ, nu se putea ca să nu dea băeţilor, adică soldaţilor, două treĭ hârdae de rachiu. Când venea vorba despre carieră, familia, rudele şi prietenii, îi ḑiceau în faţă, că şi-a greşit destinaţiunea, îmbrăţişând cariera armelor, care nu se potrivea cu firescul seu.

Aşa a fost căpitanul M. C. până cu vr'o doĭ anĭ înainte de evenimentul, despre care este vorba. Intr'o vară nevasta şi cu fetele, plecând la o staţiune balneară, din vecinătatea Braşovului, Căpitanul a remas singur acasă. Nevoind ca pe timpul absenţeĭ familieĭ sale, să gătéscă în casă şi să mănânce singur, se hotărî să se aboneze la un birt, unde lua masa, mai mulţĭ confraţi aĭ luĭ. Acéstă împrejurare l'a nenorocit — şi — l'a nenorocit pentru tot-d'a-una căcĭ întrând în tovărăşia unor confraţi, cu deprinderĭ şi apucăturĭ rele, sfîrşi prin a contracta de la dânşiĭ, cel mai reu dintre viţiĭ: viţiul băutureĭ.

Când s'a întors familia de la băĭ, dênsa a observat schimbarea ce se operase în Căpitan, dar a creḑut, că va reveni, cu înlesnire, la obiceiurile luĭ din trecut. Zadarnică credinţă, însă, căcĭ, din ḑi în ḑi, Căpitanul perdea afecţiunea traiuluĭ din familie şi dobândea mai multă înclinare, pentru

www.digibuc.ro

petrecerile destrabalate ale cafenelelor şi gradinilor restaurante. El care, în timp de doue-zeci ani nu călcase în asemenea localuri, pentru cari avea o mare ura, ţicând ca sunt ruinatóre şi vetamătóre sanatati, acum nu putea suferi o ţi, fara să le visiteze.

In zadar s'au încercat rudele, prietenii şi chiar superiorii lui, ca prin poveţe şi ameninţări, să-l faca sa se părăséscă de acel traiu ruinător şi de viţiul înjositor al beţii, cacı experienţa, a dovedit înca o dată, că omul odată pornit pe povârnişul funest al patimei, nu se mai póte fatal opri, necum reintórce înapoi.

Ast-fel, dupa doui ani de un asemenea traiu Capitanul a ajuns, fără ca să-l mai técă o ţi, în care sa nu se îmbete. Pâna la prânţ, era liniştit, bun, aprópe ca înainte, şi 'şi vedea bine de serviciu. Dupa masă însă, el devenea o fiară sălbatică, a căreia furie se năpustea asupra bieţilor soldaţi din compania luï. Bătea singur cu ce apuca, şi cu cât victima se văita maï duios, în mâinile sale, pe atât crescea şi furia lui, întocmai ca taurii în luptă, când ved că începe a curge sângele. In ţiua aceea fusese de diminéţă la casarmă, regulat ca în tóte ţilele; întrebase de soldatul de la Bacău; 'şi exprimase mirarea că nu s'a întors încă. Când a plecat de la casarmă, a ţis sergentului ca să-l vestéscă, pe dată ce va sosi.

Soldatul se întórse la casarmă, cam pe la orele două după miezul ţilei. Sergentul cum îl veţu îi ţise:

— Mai bine te prăpădeai băcte, de cât mai veneai la casarmă. Soldatul îi arătă hârtiile de la sat, şi mai în urma porunca domnéscă. Sergentul o citi tare şi cu un aer de triumf, ţise:

— Cu asta ai pus caluşul în gura D-lui Căpitan; toţi dracii din iad, au să între într'ênsul, numai de necas, că n'o să-ţi pótă face nimic.

După porunca pe care o avea, sergentul, se duse să raporteze Căpitanului despre întórcerea solda-

www.digibuc.ro

tului, luând cu sine şi porunca Domnéscă, ca să o arate. Nenorocire! dacă sergentul, s'ar fi dus mai întâiu la oficierul de serviciŭ şi iar fi arătat acea poruncă, oficierul s'ar fi grabit să vestéscă pe comandantul batalionului, spre a lua măsurile ce ar fi crezut de cuviinţă, mai cu sémă, că scia pe căpitan, că este cu patimă; sau ar fi luat el însuşi masuri, pentru apărarea soldatului, pe carı le-ar fi adus la îndeplinire cu riscul de a deveni insubordonat, pentru a executa înalta poruncă Domnéscă şi a opri săvêrşirea uneĭ îndoite nelegiuirĭ: torturarea soldatului şi calcarea flagrantă a inaltei porunci domnescĭ.

Sergentul găsi pe Căpitanul M. C. în curte, abia sculat de la masă. Iarăşı nenorocire! Dacă l'ar fi găsit în casă, sau la masă, nevasta-sa, ar fi aflat de ordinul Domnesc, şi sciind pe căpitan, cu pricină după masă, l'ar fi oprit să iasă din casă sau l'ar fi urmărit precum făcuse şi alte dăţi şi l'ar fi împedicat de a săvêrşi o odiósă fără de lege.

Căpitanul era însă singur în curte. Citi ordinul cu un ţimbet sinistru şi ţise ameninţător:

— Mia venit cu poruncă Domnéscă, să nu'l pedepsesc? eu am să-ı trântesc o batae împărătéscă, ca să'l înveţ minte.

Ţis şi făcut, restul se scie.

V

Ce se va fi gândit Vodă, cât a stat la sosea şi ce hotărare va fi fost luat, pentru pedepsirea căpitanului vinovat, nu se ştie, nicĭ nu se va şti vre-o dată. Lovitura pe care o primise Domnitorul, era extremă de gravă, ca să nu fie pedepsită, cu tótă rigórea legeı penale ostăşeşti. Faptul, cunoscut deja de tot batalionul Pompierilor, avea să fie cunoscut a doua ţi de întréga armată. El reclamă o pedépsă exemplară şi cât se póte de repede.

Întors la palat, Vodă, se vedea bine că este

www.digibuc.ro

fórte obosit, dar nu calmat. Când se referi însă ca viaţa soldatului nu este în pericol, el simţi o uşurare şi un fel de mulţumire, care să manifesta pe dată pe fisionomia lui. Din acel minut, începu, într'adever a merge calmându-se. Intrând în camera de aşteptare, saluta ca de obicei cu familiaritate pe Generalul Hierescu, şi-i dise:

— Ce bine 'mi pare Generale, că te găsesc aci.

— Bunătatea Măriei Vóstre, respunse Generalul.

— Avém mare trebuinţă de tovarăşia unei persóne, de condiţia d-tale Generale, pentru ca sa mi se mai risipéscă, cu vorba, supararea şi se mi se mai potoléscă, gândurile negre ce'mi vin mereŭ în minte. Nu e aşa generale că nu te grăbeşti?

— Nu me grăbesc, Măria Ta, şi sunt la poruncile Măriei Vóstre.

— De minune Generale, dacă nu te grabescĭ, dar cum s'a întâmplat, că la acésta oră înaintată să am fericirea să te găsesc aicĭ?

— Am venit maĭ demult Maria Vóstră şi v'am aşteptat. Măria Vóstră ştie bine că trebuinţa n'are soroc; că nu vrea să ştie, daca este de vreme sau dacă este târziu.

— Ce trebuinţă Generale? întrebă Vodă mirat.

— Apoĭ de! Măria Ta! încuragiat de nemărginita bunătate a Măriei Vóstre, care mi-a poruncit, ca la ori-ce nevoe să iaŭ îndrăsnéla şi sa o rog a me scăpa, am venit şi eŭ a face o umilită rugăcine Măriei Vóstre.

— Şi aţĭ dat într'adever de vr'o nevoe, întrebă, Vodă, curios şi interesat?

— M'a călcat şi pe mine păcatul, Măria Ta, ca să vĕ supăr cu o mare rugăciune.

— A! A! A! Generale, esclamă Vodă, cu afectată mândrie; va să dică, mĭ-a venit şi mie apa la móră, şi aĭ venit şi d-ta să măcinĭ la mine?

— V'a venit, Măria Vóstră şi încă cu multă îmbelşugare, dar nu ştiu, dacă voĭ isbuti ca să măcin.

— Eĭ bine, Generale, spune care 'ţĭ este dorinţa, şi dorinţa 'ţĭ va fi împlinită.

www.digibuc.ro

Să trăiţĭ Măria Vóstră! Am venit să rog fórte umilit pe Măria Vóstră ca să bine-voiască a se milostivi asupra nenorocitului de Căpitan M. C. şi sa se îndure a ierta marea lui greşală.

Vodă îngălbeni la auḑul acestui nume; palatul i se păru că se învârteşte cu dânsul şi, sprijinit de rezemătórea unui scaun, remase ca înlemnit, fără a putea respunde o vorbă. Generalul observêndu'l, simţi că puterile îl părăsesc şi se temu să nu cază jos.

După o pausă de câte-va secunde. Vodă, făcându-şi un avênt eroic, apucă mâna Generalului şi strîngând'o cu prietenie, ḑise, cu o voce hotărâtóre:

— Ertat 'ţĭ este Generale, dar ertarea lui me costă, cel puţin, ḑece anĭ din viaţa mea.

La auzul acestor cuvinte, Generalul începu să tremure, să se clătine şi bolborosi, încurcat şi confus:

— Nu! Măria Ta, nu, me iertaţĭ; nu, cu acest preţ nu pot să primesc nicĭ o milostivire; nu maĭ cer nimic; nu maĭ 'mĭ trebue nimic; iertaţimă Măria Vóstră, că nu ştiŭ ce maĭ ḑic.

Vodă, profund atins de emoţiunea Generalului, îi reluă mâna şi strângênd'o cu afecţiune, ḑise:

— S'a iertat deja Generale; ţi-am dat cuvêntul meŭ; tot s'a mântuit. Linişteştete, dacă vreĭ să me îndatorezĭ! Şi ca să nu maĭ dea pas Generalului a replica, adaogă:

— Eŭ astă-ḑĭ Generale n'am prânḑit: mè simt obosit şi sfîrşit. Aşĭ vrea să mănânc ceva şi dacă aĭ bine-voi a me însoţi la masă, mi-aĭ face o deosebită plăcere.

Generalul, nerevenit cu totul din confusiune, se grăbi a respunde:

— Cu tótă supunerea Măria Ta. Nicĭ eŭ n'am prînzit pe ḑiua de astă-ḑĭ, tocmaĭ din pricina care m'a adus, ca să supăr atât de mult pe Măria Vóstră.

Cuza-Vodă şi cu Generalul Herescu, trecură în

www.digibuc.ro

camera de mâncare şi se aşezară la masă singurĭ amândoĭ. Cu tóte că Domnitorul voia sa menajeze pe bătrânul General, şarpele curiosităţii 'l pişcă de inimă şi nu-ı da pas sa se liniştească. Voda doria să scie, cum i-a venit în minte capitanului, să alerge tocmaı la mijlocirea persónei, care singură 'l putea scăpa, de la o respundere atât de teribilă.

După ce vorbi cât-va despre alte lucrurı şi dupa ce Generalul se calmă cu desăvîrşire, Voda 'l întreba:

— Când şi cum aı cunoscut Generale pe Căpitanul cu pricina?

Generalul o băgă iarăşı pe mânică, dar se grăbi a respunde:

— 'I sunt naş, Măria Ta; l'am ţinut în braţe la sfântul botez; eu l'am crescinat.

— N'aţı avut însă parte de fin de omenie, Generale!

— L'a urmărit păcatul Măria Ta, şi l'a nenorocit. Era un bun băiat şi l'am iubit ca pe un copil, fiind-că'şĭ vedea bine de slujbă şi de familie. De la o vreme încóce însă, s'a dat la patima beuturı, şi numaĭ este Măria Ta, cel ce era acum câţı-va anı.

— A venit însuşĭ la d-ta ca să se róge să mijlociţĭ pentru iertarea luĭ?

— Nu, Măria Ta! L'am mustrat cam aspru, în vr'o două rînduri şi d'atuncı nu maı are obrad a da ochı cu mine.

— Atuncĭ se vede că a trimis pe nevastă?

— Iată cum s'a petrecut lucrurile Măria Ta: Eram la masă; abia apucasem să bag în gură o lingură de supă şi me pomenĭi fără veste, intrând pe uşă, vr'o treı femeı plângînd, cărora, până să le pot lua sémă, căcı era cam întuneric în casă, le veni idea de a se asvârli în genunchĭ la piciórele scaunuluĭ pe care şedeam şi a striga în sughiţe: scăpaţi-l Ve rugăm, domnule General; fie-ve milă de noĭ, şi scăpaţi-l. Eu, care nu pot să vĕd ase-

www.digibuc.ro

menea lucruri, m'am sculat de la masa, ca să le ridic în sus şi atunci am vedut că sunt, nevasta şi cu fetele căpitanului. Le duseĭ în salon şi le întrebaĭ, ce nenorocire li s'au întîmplat. Ele începeau tóte să vorbéscă, dar pe tóte le înneca plânsul şi nu puteam sa înţeleg nimc. Le rugam să se potoléscă, ca să-mĭ pótă spune desluşit ce s'a întâmplat, ca să vedem apoi ce este de făcut. Pas de potolesce femeile din plâns, Măria Ta, mai ales când au o pricină vrednica de plâns. Cu chĭu şi cu vaĭ, am înţeles în sfîrşit, că ar fi bătut capitanul pe un soldat; că soldatul s'a bolnăvit din bătae; că Măria Vóstră aţĭ audit de acest lucru; că aţĭ poruncit darea Căpitanului în judecată şi că tot batalionul crede, că vinovatul n'are să scape de puşcărie. De! Măria Vóstră, l'am ţinut în braţe la sfîntul botez; l'am cununat; i-am botezat fetele şi mi se rupe inima de mila lor. Până nu m'au vedut pornit d'acasă, n'a fost cu putinţă, sa se potoléscă, amărîtele de ele.

— Şi atâta scii Generale, din cele făptuite de Căpitan?

— Generalul surprins, uimit şi îngrijat, respunse: numaĭ atâta.

— Dacă scii numaĭ atâta, Generale, îţi pot spune că sciĭ, aprópe nimic.

Generalul îşi schimbă din nou faţa, bănuind lucruri cu mult maĭ grave, dar Vodă luându-i séma, se grăbi a-ĭ ţice:

— Liniştéşte-te Generale, te rog. L'am iertat pentru orĭ-ce ar fi făcut; făgăduéşte-mĭ că vei fi liniştit şi-ţi voiu spune cum s'a petrecut, în realitate, lucrurile.

— Face-ţĭ cum bine-voiţi Măria Vóstra, căci tare nerăbdător sunt, să sciŭ ce neomenii a mai săvîrşit.

Vodă istorisi generalului, afectând calmul şi veselia, cele petrecute de la întâlnirea soldatuluĭ în colţul palatuluĭ şi până la constatarea făcută, în persónă, în curtea poliţieĭ.

www.digibuc.ro

Generalul audind grozaviile savîrşite şi amar cait, de ceea-ce făcuse, se sculă repede, cu gândul ca sa cază la piciórele lui Voda, dar Vodă, înţelegêndu-l ce voesce sa faca, îl apuca cu putere de braţe şi-l reţinu.

— Ertaţi-me, Ve rog, Maria Vóstră, isbucni Generalul tremurând, că n'am sciut nimic de porunca Mariei Vóstre şi de nepomenita mişelie săvârşită de Capitan. Dacă aşi fi sciut de aceste lucruri, n'aşi fi venit să supér pe Măria Vóstră, nicî măcar pentru tata, chiar dacă s'ar fi pus pe capul meu tótă lumea, nu numai tot neamul.

Vodă, continuând a ţine de braţe pe General, îl întrerupse: s'a iertat totul şi dupa cum mortul, nu se mai întórce de la grópă, tot aşa nu reviu nicî eŭ asupra cuvêntului dat. Acum îmi pare bine că l'am ertat, căci dacă ertarea luî me costă ḑece anî din viaţă, faptul de a fi îndatorat un bun prieten, cu un ast-fel de sacrificiu, îmi dăruesce doue-ḑecî de anî din viaţă.

Vodă ca să nu dea pas Generalului a mai respunde, ordonă cafelele şi trecu cu Generalul într'o altă cameră. După cafea, Vodă făcu cu Generalul o nouă plimbare la Şosea şi apoî îl conduse şi îl lăsă acasă. Pe terata scărei Generalului, ascepta soţia şi cu fetele Căpitanuluî, ca să afle resultatul de la palat. Până ce Generalul să se dea jos din trăsură, Vodă avu timpul d'a vedea pe asceptătórele. Ceasurile erau doue-spre-ḑece şi jumetate după mieḑul nopţei.

VI

A doua ḑi, la 7 ore diminóţa, Generalul Florescu şi cu Doctorul Davila, se găseau la palat, asceptând să fie primiţi în audienţă de Măria Sa, Domnitorul. Ambiî aflaseră din ajun cele petrecute cu Soldatul bătut şi ambiî luase dispositiunile ce-i priveaŭ. Generalul Florescu s'a găsit la casarma Pompierilor, după o jumătate de oră de la

www.digibuc.ro

plecarea Domnitorului. El făcuse o cercetare amănunţită asupra casului ; ordonase arestarea căpitanului, darea luĭ în judecată şi constatarea de către medicĭ a stărei pacientului. Doctorul Davilla, se dusese şi dânsul într'un suflet la spital; ordonase permutarea bolnavului într'o cameră de reservă ; prescrisese modul îngrijirei sale şi însărcinase, cu executarea prescripţiunilor, pe doĭ dintre internĭ, cărora le poruncise a nu se mişca de lângă bolnav. Când a venit porunca de la palat, Dr. Davilla luase deja tóte mesurile aretate.

Atât Generalul Florescu, cât şi Doctorul Davilla, s'aştepta să găséscă pe Măria Sa Domnitorul, superat, reŭ dispus, enervat. Spre marea lor mirare, ambiĭ l'au găsit liniştit şi încă bine dispus.

Când intră Generalul Florescu, Vodă, îl întrebă familiar :

— Aţĭ auḑit, Generale, ce s'a întâmplat erĭ, cu un soldat din batalionul Pompierilor?

— Am auḑit Măria Ta, şi am luat chiar de erĭ, urmările cuvenite, pentru arestarea Căpitanuluĭ şi darea luĭ în judecată. Am fost după aceea la spitalul ostăşesc, unde am veḑut pe suferind şi unde, întâlnind pe Doctorul Davilla, l'am rugat să îngrijéscă de aprópe pe soldat şi să constate prin acte medicale lesiunile şi urmările lor; D-l Dr. Davilla a venit şi D-sa ca să raporteze Mărieĭ Vóstre starea bolnavului.

Vodă dete poruncă a intra şi Doctorul Davilla.

— E în pericol viaţa soldatului. D-le Doctor?

— Nu, Măria Vóstră; a fost reu bătut, într'adevĕr, dar nu-ĭ este lesat nicĭ un organ principal. Corpul este vênăt de lovituri şi în vre-o douĕ locurĭ s'au făcut chiar rănĭ, dar sperăm, că o să se facă bine, afară numaĭ, de nu s'ar ivi vre-o complicaţie, din causa loviturii de la cap, carĭ i a produs spasmurile. Colegiĭ meĭ însă cred, că n'are să supravie nicĭ o complicaţie şi că în ḑece sau cincispre-ḑece ḑile, are să fie cu desărvîrşire restabilit.

— Bine-ḑise Domnitorul; eram să me duc astăḑĭ

www.digibuc.ro

să'l ved, dar nu mai me duc. Doresc însa să fie cautat cât se póte de bine.

— Poruncile Mării Vóstre, vor fi cu sfințenie îndeplinite, respunse D-rul Davilla.

— D-vóstre D-le General, dice Vodă lui Florescu, veți ordona punerea imediată a Căpitanului în libertate; veți revoca mesurile de darea în judecată, fiind-că l'am iertat și veți dispune permutarea lui în departamentul resboiului, ca sa nu mai aibă companie și soldați de bătut.

— D-v. d-le doctor, 'Mi veți raporta dilnic despre starea soldatului și când va fi pe deplin restabilit, mai înainte de a-l libera din spital me veți anunța, fiind-că voiu să-l detașez de la corp și să-l aduc în servicíul palatului.

Generalului și doctorului nu le venea a crede ceea-ce audise din chiar gura Domnitorului. Inclinau mai mult a bănui că Vodă voesce póte a glumi, dar nu era caz de glumă. Rămăsese amândoi nedomiriți. Vodă pricepându-le îndoiala în care se găseau, repetă accentuat concediindu-i:

— Da, l'am iertat, și nu ne remâne de cât a mângâia pe suferind.

Mergênd cu trăsura de la palat la spital, generalul Florescu dise doctorului Davilla.

— Credeam că cunosc intim pe Vodă, dar ved că am fost înșelat în credința mea. Așa fi putut paria pe capul meu, că nimenea și pentru nimic în lume, Vodă n'are să pótă fi înduplecat, d'a erta o asemenea faptă, ce nu s'a mai pomenit în istoria armatelor. Acéstă ertare, mie mi se pare ca o deslegare dată militarilor, d'a despreții ordinele superiorilor. Ce disciplină mai poți ține cu asemenea exemple?

— Mie, respunse dr. Davilla nu 'mi vine să cred că acea iertare este definitivă. Cine scie ce resbunare și-a pus Vodă în gând și ce cuvinte 'l fac d'a simula o iertare, până ce va sosi momentul teribilei resbunări.

— Peste putință, una ca acésta, replică gene-

www.digibuc.ro

ralul Florescu. Vodă, când a ḑis cuvêntul, nu şi-l mai ia înapoĭ. A ḑis că l'a ertat, ertat este şi ertat va remâne pentru tot-d'a-una.

Ajungênd la spital, generalul Florescu şi cu dr. Davilla, găsiră aicĭ pe generalul Herescu Năsturel, care ascepta trecerea visitei, ca să pótă intra şi vedea pe soldatul bătut. De la dênsul a aflat ambiĭ, în ce împrejurări s'a găsit Domnitorul, când a ertat pe căpitanul M. C.

Soldatul dormea acum liniscit. Doctorul spuse că nu trebue desceptat şi adăogă, că-i pare bine de acéstă împrejurare, căcĭ vederea generalilor l-ar fi emoţionat, dacă era deştept, şi emoţiunile nu fac bine bolnavilor.

Generalul Herescu se retrase audind părerea doctorului şi-ĭ ḑise, eşind, lui Davilla:

— M'aţĭ îndatora pentru tóta viaţa, Domnule doctor, dacă aţĭ bine voi a porunci, ca să se dea bolnavuluĭ tot cea-ce ar dori şi nu-ĭ ar vătăma sănătăţeĭ, pe socotéla mea. 'Mi iau îndatorirea de a plăti tóte cheltuelile căutăreĭ la orĭ ce sumă s'ar aridica.

— V'asigur d-le General, ḑise Davilla, că dorinţa vi se va îndeplini, fiind-că este şi porunca domnéscă; cheltuiala se va plăti din fondurile spitaluluĭ destinate acestui scop. Bine facerile Domnieĭ Vóstre sunt destul de numeróse ca să consimţ să se întinză până şi asupra celor aflaţi, în adăpostirea aşezămintelor publice

VII

Pe aprópe de finele luneĭ luĭ Septembrie, acelaşĭ an, Generalul Herescu se întórse în ţară, după o absenţă de patru lunĭ aprópe, şi după câte-va, ḑile, se duse să vadă pe Măria Sa Domnitorul. Vodă 'l primi, ca în tot-d'a-una, cu multă familiaritate şi prietenie. După ce Generalul istorisi Domnitorului, pe unde s'a plimbat în străinătate, ce localităţĭ nouĭ a mai veḑut şi cum a petrecut pre-

www.digibuc.ro

tutindenea, scóse un fórte frumos port ţigaret de chihlibar, pe care 'l oferi Marii Sale. Pe port-ţigaret se afla sculptat, cu multa artă, un pompier lungit, sprijinit în cot, cu toporul dupa gât şi cu pipa în gură. Domnitorul admira acest mic cap de operă de artă, şi mulţumi cu dragoste Generalului. De altmintrelea, ori de câte ori generalul se ducea în strainătate, nu se putea sa nu aducă şi Domnitoruluĭ un mic dar, care consista tot-d'a-una, într'un obiect de artă.

Inainte de a se retrage Generalul, Vodă chemă pe un slujitor al palatului, îmbracat în costumul curţeĭ domneşti, care se opri smerit lângă uşe, aşteptând poruncile Măriei Sale.

Voda 'l examina cu luare aminte, voind neaparat, sa atragă asupra'ı atenţiunea Generalului şi apoĭ adresându-se generalului, întrebă :

— Cunoşcĭ Generale, pe omul acesta ?

— Nu'l cunosc, Măria Vóstră.

— Ia iaı bine séma ;

— Nu, Măria Vóstră, nu'l cunosc.

— El este Generale, finul finuluĭ d-tale ţise Vodă ţîmbind.

Generalul 'l fixă din nou, maĭ îndelung şi respunse :

— Tare adevĕrat este, Măria Ta, vorba bătrânéscă, care ţice : că nu tot rĕul este facut spre a vetăma. Dacă omul acesta nu era bătut pè nedrept, în potriva poruncĭĭ Măriĭ Vóstre, de sigur că astă-ţĭ, nu s'ar fi găsit atât de bine, în numerul slujitorilor Măriĭ Vóstre.

— Dar numaĭ cu atâta socoteşti că am scăpat? Nu, fiind-că ar fi fost şi păcat, ca pentru bătaia suferită, să nu i se fi dat şi o despăgubire. Iertând pe Căpitanul, de la care avea dreptul să céră despagubire, l'am pus în neputinţă de a-şĭ dobândi dreptul Fiind dar eu pricina, pentru care dênsul nu şi-a luat dreptul, a trebuit, ca acel drept să i-l respunţ eu, cea ce am şi făcut, amendându-me în folosul luĭ cu o sută de galbenĭ.

www.digibuc.ro

— Apoĭ, dacă aţi făcut aşa, daţimi voe Măria Vóstră, să vĕ spun că n'aţi hotărît după dreptate. N'aţĭ fost Măria Vóstră vina, că a scăpat Căpitanul nepedepsit, ci eu am fost vina ; şi dacă acéstă vină se póte rescumpăra cu un straf, eu trebue să-l plătesc, iar nu Măria Vóstră, care v'aţĭ îndurat de rugăciunea mea.

— Nu sunt de părerea D-le generale. Omul mia spus, că'l omóră Căpitanul, cu tótă porunca domnéscă, şi eu nu l'am creḑut. El a avut dreptate şi eu am eşit de minciună; prin urmare strafŭl este bine plătit.

— Eu cred, că sunt mai vinovat de cât Măria Vóstră, şi m'am socotit dator, ca sa despăgubesc pe batut, în locul asupritorului, care a scăpat prin rugăciunea mea. Şi mi-am îndeplinit datoria, Maria Voastră, după cum puteţi vedea din acest act.

Generalul scóse o hârtie strânsă în patru, pe care desfăcênd'o, o dete Domnitorului, care o citi încet. Era un act învestit cu formele legale, prin care Generalul făcea danie soldatuluĭ, o casă pe care o cumperase cu cinci miĭ de leĭ (leĭ vechi).

Vodă apuca mâna Generalului şi strângênd'o cu duioşie, ḑise :

— Dumneḑeŭ V'a înzestrat Generale cu alese darurĭ, carĭ Ve fac iubit şi stimat de toţi câţĭ Ve cunosc. Faca Cerul ca pildele virtuţilor D-le, se găséscă mulţĭ imitatorĭ, pentru binele, mărirea, şi slava neamului românesc. Intorcêndu-se apoi către slujitor, 'ĭ ḑise :

— D-l General te-a dăruit cu o casă ; sărută-ĭ mâna, şi rógăte lui Dumneḑeu pentru sanatatea sa.

Cósa neînduplecată a morţeĭ, a secerat viaţa Mareluĭ Domn Român, care fu Cuza-Vodă ; ea a repus ḑilele virtosului Sfeşnic al Ţereĭ, care fu Generalul Constantin Ilerescu Năsturel. De atunci vremurile s'au schimbat şi cu dênsele s'aŭ schim-

www.digibuc.ro

bat şi deprinderile nóstre moştenite de la parinţi. Astă-dı cuvêntul dat, pare a nu mai avea nicĭ un titlu la respect, chiar şi atuncia, când îndeplinirea lui, nu cere nicĭ o jertfă; iar dreptele resplatirı, ce se dau odinióra celor nedreptăţiţı şi apasaţı, şi carı le uşurau traiul, le îndulceau mâhnirea şi le vindecau inima de veninul resbunărei, au căḍut cu desavârşire în desuetudine, ca nemaı potrivite cu cerinţele timpuluı şi cu starea condiţiunilor nóstre sociale.

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro